

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

ver. 19. & seq.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

nam ipsi etiam Sectarii de donis interpretantur, vt Bezæ, Bullingerus, Musculus. Aiunt etiam eos perituros, qui in Euangelio negligentes fuerint. Securitas certe non potest dari; nam varia est & incerta negotiandi fortuna. Et si rem consideremus, securissimum qui fuit, damnatus est. Talentum inquit reddo, quod tuum est, memissum face. Quasi dicat, nihil hic labore opus est, credo mihi non imputari negligentiam, credo iustum me esse. Alii lucrati sunt, & duplicarunt, (vbi quædam Græca exegesis ex glossa habent) at mihi curæ non fuit, vt essent *ἐν ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ* tua, vt auferentur, sed vt meæ securitati consulere; Sciebam enim, mandata tua esse impossibilia, & opera ad salutem non facere.

VERSUS 19. & sequentes.

Post multum vero temporis venit Dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi Dominus eius: Ego serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, &c.

QUESTIO I.

Quod iudicium de seruis, & primum?

§. 1. Post multum temporis Dominus rediit, vt magis esset negociandi copia, & si quid damni fecissent, vt fieri affoleat, id diligentia, & industria restituerent. Longum tempus est, illud, quod in præcedente parabola indicatum est per moram sponsi. Venit tamen, & rationem ponit cū seruis suis, *αὐταί γε*, simul ponit; nempe rationes expensæ & accepti confert, id vero in generali, & particulari iudicio. Syrus, *נאמן* rationem. *וְהָיָה* quod dicitur de accurata, & meditata ratione, a verbo *חשב* quod est studiose, acute, & prudenter moliri, cogitare. Nam omnium ditorum, etiam verbi oculos reddent ratio. Nihil enim occultū, nihil erit impunitū. Cogitationes omnes nō facta modò clarā in luce apparebunt, & accusabunt. Neminem tutum redet vel tans, vel tenebræ, omnis tergiversandi est absumpta occasio. Quales inquit S. Amb. 1. S. in Euan. Luc. autem mites qui possunt metum futuri collibere iudicii, cum scriptum sit: Tremor ante te montes occupabit: & celum & terra transfuerunt: Quomodo terrarum portio manebit immūis, aut tuum me poterit, quæ nec ipsa se seruat? Vbi igitur me ab ira eius abscondam, qui conturbat profundum maris? Si ascendero in celum, ibi est: Si descendero in infernum, adest. Non ego falli possum, qui vbiq; est, sed placari. Adest itaque iudicii dies: Si non vultis comprehendere, quot die time, quot die fuge. Quare quomodo fugias? Ascende in montem qui euangelizet Sion, vt ex celorum vertice possis eminere meritorum. Deus enim montium, & non vallium est. Ascende eo, vbi Christus sedet ad dexteram Dei, cuius fundamentum in montibus sanctis, & montem circum dicitur. Mons tuus Paulus, mons tuus Petrus est. Superiorum fidem menti tue locato vestigium. In lege Dei, acque hæreditate fidei constitutos iudicii dies non ad pernam inuenit, sed ad gloriam.

§. 2. Eo in timore operatus est ille seruus, qui adueniens dicere potuit: *ὁ κύριος ἐκέλευσέν με ἀμείβεσθαι*, Adams Conzen in Ehang. Tom. 1.

alia quinque lucratus super ipsa, noster legit, *ἐπὶ ταῖς ἑαυτοῦ δόταις superlucratus sum ipsis*. Syrus: *עליון* super ipsa. Laudatur, Retulit enim argentum quod accepit, & tantundem qui lucrati sunt. & nam ex Græco esse glossa testatur *ἐπὶ τῷ βάλαντι* in lingua Ianan, seu Ionica, hoc est Græca. Eadem voce laudatur & qui duo superlucratus est.

Non tamen ille supra multa, vel paria, vel numero æqualia constitutus est. Nam alter decem talenta habet, hic quatuor. & iam supra ostendi. Hieronymus ex his meritorum disparitatem demonstrat. Ita Merita imparia. Iovinianum ille ex eo conuincit, meritorum paritatem in Ecclesiam inducere parantem. Nostorum sectariorum furor, non modo paritatem, sed ipsa merita, adeoque ipsas virtutes excidere conatur. Bullingerus hoc loco ambigue loquitur claritate textus conuictus, & sua hæresi impeditus ne omnino vera fateatur. [In eo autem iudicio oportet vnumquemlibet nostrum rationem reddere omnium eorum, quæ dixit, & fecit. hoc est, quomodo donis sibi à Deo concessis usus sit in hoc sæculo. Et paulo post. Per duos seruos omnes boni per Ecclesiam significatur, quorum vt est dispar gratia, ita fructus quoque impar. Et deinceps. Proinde cum ipsi de se modeste sentiunt, merentur habere ipsum Dominum laudatorem. Nam ipsi iam prædicat, ac collaudat, ipsorum fidem ac diligentiam, præmiumque confert iustis, atque pulchris virtutibus, Euge, inquit, &c. Et paulo post; Ineffabilia ergo dona rependuntur fidelibus seruis à Domino. Nam intra, ait, in gaudium Domini tui, &c.

Hæc vere & catholicè. Nec illud male. [Rursus quisquis liberalissimam Dei beneficentiam expertus, dispensatione plurimum valet, & lucrum indies facit amplissimum, meminerit se aliena liberalitate felicem esse, Deo ergo gratias agat, &c.] Quod a. communi suorum errore, meritum, ideoque præmium negat, cū hisce consistere nō posse, ipse sine dubio iudicauit.

Non potest vlli dubium esse eos mereri dominum laudatorem, vt Bullingerus ipse fatetur. Nam cum dona sint gratuita ipsa talenta, operatio, & cooperatio, lucrum ipsum; non est gloriandum; sed Deo gratia habenda, qui sua dona, nostra voluit esse merita. Et primus quidem plurimum fructus Deo retulit, fructus ille est augmentum gratiæ, & bonorum operum exercitatio, & quicquid inde in alios utilitatis deuenit. Fructus ille ex merito est, quia ex promissione redemptoris. Nam gratia dispar, & fructus impar, quare responder gratiæ. In Ecclesia sancta sedulitate pensare iubet, quod hætenus deminutum dolet. Promissio igitur Dei tenetur in Ecclesia, qua constat, posse pensari sedulitate sancta quod deest, id si fiat, non deerit ex fœdere manus munifici liberatoris.

Quod si etiam quispiam lucrum facit amplissimum, de liberalitate Dei liberalis, non est dubium lucrum esse ex pacto, ideoque ex merito, licet, pactum, & meritum sint ex gratia, solum autem debitum ex pacto. Superlucratus sum, vterque dicit, non exprobrando Deo labores suos aut merita, sed gratias agendo, quod gratiam dederit, & ex gratia laborantibus præmium promiserit. Si Deus collaudat fidem, & diligentiam, si præmium confert iustis, & pulchris virtutibus, & confert ex promisso, vi iuramenti sui, etiam confert ex merito, quod ipse promittendo fecit meritum; alioqui nulla mercedis expectatione omnia facere etiam oportet. Laudat autem bonitatem & fidem, nec modo laudat, sed propter eam, supra multa, inquit, te constituam. Cum ergo Dominus vniuersorum pronunciet; se eos supra multa constituturum quia super pauca fuerunt fideles, non oportet seruum negare mercedem reddi operibus, cum Dominus prosteatur. Quis obsecro hominem ferret, hic de sola fide

R r garrien-

garricentem, & fiduciatione illa sceleratissima, qua
ceruissimum persuadent, in gaudium Domini se intra-
turos, etsi omnibus criminibus sint cooperiti, modo si-
dem retinent: Quod fiet, de quibus Iacobus Andr.
Conc. 4. in c. 21. clamat. [Atq; ut totus mundus agno-
scat, eos non esse Papistas nec operibus fidere, illo-
rum etiam oporum nullum penitus exerceat.] Quid
si autem ex eorum sententia quilibet dicat, ut Beza
& Lutherus. [Omne opus optime factum ex natura
esse peccatum mortale.] Nonne hunc patrem fami-
liae redarguit, & seruos ipsos. Illum quidem qui lau-
det peccata mortalia, & premio dignetur. Hos autem
qui tanquam re bene gesta mortalia peccata Do-
mino referant: Imo referendo, quid egerint, peccent
mortaliter. Euge ser ue bone, multa peccata mortalia
fecisti, intra in gaudium Domini tui. Ex natura, in-
quunt, esse mortalia, Deum illis non imputare, at in-
super laudat, & commendat, non modo condonat.
Deum, in qui Bullingerus, merentur habere laudatorem.
Non minus laudari a Deo peccata, quam remunerari
debet. Quid igitur ille qui ei citius in tenebris exte-
rioribus, ille, inquit, peccauit mortaliter, & Deus illi im-
putauit, his non imputauit: quamuis ergo alius plura, alius
pauciora habeat peccata, omnes tamen habent mor-
talia. Sola imputatione distinguuntur. Quod aliud
non est, quam celos, & tartara committere. Paupem e-

Hereticorum impietas.

1. imminebat iniquitas. 1. 1. vitem p. 78. Imo a-
 2. nimabilis illum ad scelera. Sermon. de operib. per Quin-
 3. angusta est via, oportet te esse tenuem, si vis per eam
 4. transire. Ceterum qui operibus onerati sunt, sic
 5. Conchilibus videmus onustus Iacobi peregrinos, et
 6. non poterunt penetrare. Et Sermon. de Disputatu. Petri
 7. Quanto sceleratior es, tanto citius Deus g. atiam
 8. suam infundit. J. An hic de Deo, an de demone ali-
 9. quo loqui videtur? **Quin** Ambrosiorum scuta & co-
 10. potior Lutheri contra maiorem Lutherianum librum
 11. flagitiosissimo titulo inscripti. *Quod opera sint pernicio-
 12. sa ad salutem. Qui docet, inquit, quod bona opera sint necessa-
 13. ria ad salutem, hic iam anathematizatus est.* credo sane lu-
 14. thine Ambrosiorum, non Christi, non huius patris
 15. familias, qui seruis suis opera necessaria ad salutem
 16. iudicio suo definit. Colloqui. Altenbergen si ista
 17. sunt axiomata.

I. Christiani Concionatores predicare debent
verum Evangelium & non legem.

II. Opera bona legis & noua obedientia, non ad regnum Christi, sed ad mundum pertinent.

III. Lex non docet bona opera, nec idcirco prædicanda est, ut bona opera peragantur.

i V. Nihil ad nos Christianos praecepta decalogi
pertinent.

V. Qui credit Christianus, supra omnem est obedientiam & supra omnem legem.

VI. Ad Sathanam spectant Christianorum
operibus bonis.

VII. Sola fides sine operibus bonis efficit omnia,
non solum quod ad meritum, sed etiam quod ad gra-
sentiam honorum operum attinet.

VIII. Precari Deum oportet, ut in fide sine bonis operibus omnibus ad finem usque constantes perseveremus.

*IX. Ab Apostolo Paulo non solum bonorum.
perum meritum, sed etiam bona opera nostra ex-
duntur.*

X. Paulus in semetipso adeo separat opus, & instituit à salute, ut ea pro reiectamentis, atque ad eo damnus salutis deputet.

XI. Falsa est propositio, Opera sunt necessaria.
XII. Adeo necessaria illa non sunt, ut etiam

salutem incommodez, nisi que periculo.
Hoc ex proflo refutat Christus, non modo per
bolls suis, sed etiam diversa iudicii deceptio, a
quod operibus erit disceptatio. Nonne enim
dicit seruo, qui vnum talentum accepit, ne sit
slus, nec piger; hoc enim exprobat illi Dominus. In
inde vt videret Domini pecunia, ad hoc enim de
tatur. Durum se non concedit, nec negat, hoc tamen
esset, si aliena rapio, mea non quam in Non ergo
ad Christi regnum pertinet Christi parabola, fides
et gaudios seruos postulas: Profecto obedire seruo
Domino oportuit, et negociari, non modo credat
se iustos esse seruos. Nec illos legis sue Dominus
fidei factores esse voluit. Quid enim? non erat seruo
piger adeo impudens, vt diceret, supra omnem legem,
et obedientiam esse, ad satanam peccatis
suis cum negociationis operat operibus, suam
solam fidem efficere omnia. Opera sibi non de
necessaria, nec quo ad meritum, nec quo ad pre
teriam. Velle sola fide, sine vllis in potestatem
operis manere constantem, sineque esse periculo. Et
talibus influiti documentis ad iudicium Domini
mittunt infelices, ad hoc inquam iudicium, quod
erit vnicuique secundum opera sua.

5. 3. His Epitaphorum *ueneris docuisse* actione
s' oppono pietate ea quæ expio textu auli. Incor-
am Patrum sententiam. Ciprianus de vitare eorū
cū. Nam & prophetae & demonia excludere. & vult
agnas in terris sacre, fabulis ritique & admirabilibus
nam tamen regnum celeste consequitur, qui quia in bonum
sacientur, nisi eā & iusti inmeritis oblatione gratiam
enunciatur Dominus & dicit: Multi mihi dicunt in no-
mine, Domine Domine nonne in nomine tuo prophetamus: &
in nomine tuo demonia excludimus: & in nomine tua vitia
vincimus fecimus: Et tunc dicam illis: Nunquam vos regnum
cedite a me qui operamini iniquitatem. Infamia opus, si
comeritis qui possit Deum iudicem. Preceptum tūc &
temperandum est, vt accipiant meritis nra mercedem.
Diximus in Euangelio, cum fides & fidei nostra piam cam pū
euitante diriget: Dominus Deus tuus inquit. Deum pū
diligas Dominū Deum tuum de toto cor de tua & de tota
animā tua, & de tota virtute tua. Hoc est primum in omni
secundum simile huic: Diliges proximum tuum tanquam
in his duobus preceptis, tua lex pendet & Propheta. Pū
tū & dilectionem in magisterio tuo docuit: Prophetæ em-
tem preceptis duobus inleisti. Quam vero inuitam pū
am dilectionem custodis, aut cogitas, qui discordes sunt ve-
tus Ecclesiā scindit, fidem dissipat, pacem inquit, charita-
te dissipat. Sacramentum profanat.

Quo vero spiritu agitentur Lutherani nostri, non
difficile colligere vetera cōsiderant. Item d. c. 20. q.
e Simone Mago refert, eum dixisse: Prophetas ab

Itaque